

Fagfællebedømt videnskabelig artikel

Af hensyn til automatisering: Tillid og mistillid i forbindelse med digitaliseringen af det offentlige ejendomsvurderingssystem i Danmark

Mads Vestergaard* og Esther Oluffa Pedersen**

Sammendrag

Det nye digitale offentlige ejendomsvurderingssystem i Danmark har mødt markant kritik, og det er blevet påpeget, at processen omkring offentliggørelsen af foreløbige ejendomsvurderinger for 2022 kan have bidraget til at undergrave borgernes tillid til skattemyndighederne. Det står i kontrast til det primære formål med projektet, som siden igangsættelsen i 2013, har været at genskabe borgernes tillid til de offentlige ejendomsvurderinger. Denne artikel undersøger beslutningsprocessen omkring og udmøntningen af det nye ejendomsvurderingssystem med særligt fokus på offentliggørelsen af de foreløbige 2022-vurderinger. Som metode anvendes kvalitativ indholdsanalyse af empirisk materiale, der består af offentligt tilgængelige dokumenter relateret til ejendomsvurderingssystemet. Analysen identificerer fem kriterier for et tillidsskabende system, som eksperter, lovgivere og myndighederne har fremsat, og det belyses hvordan processen omkring offentliggørelsen af de foreløbige 2022-vurderinger har fejlet på alle fem. Resultaterne af analysen diskuteres i lyset af det, som præsenteres som en panoramisk opfattelse af tillid, ifølge hvilken tillid er et komplekst fænomen med forskelligartede tillidsrelationer, såsom tillid til andre mennesker, tillid til institutioner og tillid til teknologi, her i form af tillid til digitalisering og automatisering af vurderingsbeslutningerne. Et aspekt

***Mads Vestergaard** er postdoc på Roskilde Universitet, Institut for Kommunikation og Humanistisk Videnskab.

Epost: mvestergaard@ruc.dk

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-8944-1973>

****Esther Oluffa Pedersen** er lektor på Roskilde Universitet, Institut for Kommunikation og Humanistisk

Videnskab. Epost: estherop@ruc.dk

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8963-9860>

af tillidsopfattelsen er, at der kan udvises *for meget* tillid, og at det kan gøre én for sårbar overfor risici. Artiklen sandsynliggør, at for meget tillid til digitalisering og automatisering hos en række aktører har bidraget til at skade borgernes institutionelle tillid til skattemyndighederne.

Nøgleord: digitalisering, ejendomsvurdering, indholdsanalyse, institutionell tillid, tillid til digitalisering

1 Indledning

Siden 1999 er der årligt blevet gjort status over digitalisering i Danmark. I 2024 i *Redegørelse om Danmarks Digitale Udvikling* betones, at rapporten "fokuserer både på digitaliserings muligheder og udfordringer" (Digitaliserings- og Ligestillingsministeriet 2024, 8). Et fokuspunkt er tillid, der ifølge rapporten er af "afgørende betydning for sammenhængskraften i samfundet og gør det lettere for borgere og myndigheder at samarbejde i hverdagen" (ibid., 23). Tillid fik en prominent rolle i dansk digitaliseringspolitik i midten af 2018, hvor der kan konstateres en forandring i de officielle nationale, lokale og fællesoffentlige digitaliseringsstrategier (Vestergaard 2022). Fra begyndelsen af 2010'erne var fokus på tværs af skiftende regeringer og folketingsflertal primært på hastig digitalisering med en ambition om at være *digital forløber*. Men fra 2018, i kølvandet på skandaler som *Cambridge Analytica*, blev en central målsætning at fastholde og styrke befolkningens tillid til den offentlige sektors digitalisering for fortsat at kunne holde et højt digitaliseringstempo (Regeringen 2018). Indikatoren for tillid til offentlig digitalisering generelt var her befolkningens tillid til det offentliges behandling af persondata.

Ud over tillid til det offentliges håndtering af personlige oplysninger måles der i 2024 også på befolkningens generelle tillid til "offentlige digitale løsninger" som indikator for befolkningens tillid til digitaliseringen af den offentlig sektor generelt (Digitaliserings- og ligestillingsministeriet 2024, 9; 2024a; Ritzau 2024). Offentlige digitale løsninger dækker over borgervendte digitale værktøjer såsom MitId, Digital Post og Borger.dk, der er kendetegnede ved, at borgerne enten kan fravælge at anvende dem eller kan ansøge om fritagelse og således i princippet kan undgå at anvende dem, selvom det er besværgeligt i praksis. I 2023 havde 78 pct. af befolkningen tillid til disse. Et af spørgsmålene i undersøgelserne angår hvorvidt borgerne generelt "foretrækker at bruge digitale løsninger til at klare mine ærinder hos det offentlige" (Digitaliserings- og ligestillingsministeriet 2024, 25).

Det synes problematisk udelukkende at anvende tillid til offentlige digitale løsninger, som borgerne kan fravælge i princippet, som indikator for tilliden til digitalisering i den offentlige sektor generelt, idet væsentlige dele af den offentlige digitalisering ikke kan fravælges af borgerne, samtidig med at denne i høj grad kan påvirke borgerne og deres tillid til det offentlige – for eksempel den digitalisering, der foregår hos skattemyndighederne, herunder det nye digitale og automatiserede ejendomsvurderingssystem. For at få et retvisende og fyldestgørende billede af, hvordan offentlig digitalisering påvirker befolkningens tillid bør sådanne digitaliseringsprojekter også tages med i betragtningen. Det forsøger denne artikel at bidrage til.

1.2 Tillid

Det er komplekst hvordan offentlig digitalisering påvirker tillid, og vi introducerer her en panoramisk opfattelse af tillid (Pedersen 2024) til at belyse det tillidslandskab, som digitaliseringen af ejendomsvurderingssystemet, indgår i og ændrer på. Den panoramiske opfattelse af tillid undersøger tillid som et kompliceret landskab af forskelligartede tillidsrelationer. I samspil mellem panoramaperspektivets teoretiske begrebsliggørelse af det komplekse fænomen tillid og empiriske undersøgelser af tillid i konkrete sociale og samfundsmæssige situationer, bliver både de specifikke situationer, hvor tillid konkret udfolder sig, belyst og nærmere analyseret og den teoretiske grunddrøm udviklet med afsæt i empirien. I forhold til offentlig digitalisering er det særligt den *institutionelle tillid* mellem borgere og offentlige institutioner og *tillid til teknologi*, som er af interesse. Derfor stiller vi i denne artikel skarpt på, hvordan disse tillidsrelationer er internt forbundne og har indvirkning på hinanden. Specifikt undersøger vi, hvordan tillid til automatiske beslutningssystemer hos eksperter, lovgivere og myndigheder udfolder sig fra konceptionen og udviklingen af det digitale ejendomsvurderingssystem til den første runde af foreløbige fuldautomatiserede ejendomsvurderinger udsendes til borgerne. De foreløbige ejendomsvurderinger giver adgang til at se nærmere på, hvordan systemet indtil videre har påvirket tilliden til indkrævningen af ejendomsskat i Danmark.

Generelt gælder det, at når man udviser tillid, gør man sig selv sårbar overfor tillidsbrud. Den, man udviser tillid til – om det så er en anden person, en institution eller teknologi – er udenfor ens umiddelbare kontrol og kan bryde tilliden. Man løber derfor altid en risiko, når man udviser tillid. På et helt generelt niveau, på tværs af forskellige tillidsrelationer, kan tillid beskrives som *forventninger til et positivt udkomme* fra den eller det, som bliver tiltroet: forventninger til at personen, man indgår i et interpersonelt tillidsforhold med, også vil understøtte en, at institutionen behandler ens sag efter reglerne eller at den teknologi, man sætter sin lid til, på tilfredsstillende vis løser den opgave eller skaber den løsning, som man

forventede. Sådanne forventninger kan skuffes og den risiko, der altid er forbundet med tillid, kan blive en realitet, så den tillidsudvisende står tilbage med erfaringen af at være blevet bedraget, uretfærdigt behandlet eller at teknologien ikke leverede det ønskede resultat.

Et for denne artikel afgørende punkt i den panoramiske opfattelse af tillid er det normative aspekt, som tilføjer et ekstra lag af kompleksitet. I modsætning til f.eks. retfærdighed er tillid ikke et ubetinget gode (se Pedersen, 2010). For meget tillid kan blive blind, være naiv og gøre sårbar overfor risici og tillidsbrud. I nogle situationer er mistillid den mest rimelige og rationelle indstilling. Samtidig har samfund som det danske, hvor der er høj generel tillid mellem mennesker, til institutioner og til teknologi, store fordele. De er bedre at leve i end samfund præget af mistillid, fordi velbegrundet tillid til troværdige partnere gør samarbejde enklere (Fukuyama, 1995). Institutionel tillid indbefatter en form for gensidig relation mellem borgere og institution. For at have høj generaliseret tillid i et samfund må borgerne på deres side stole på, at institutionerne er retmæssige og handler med borgernes bedste for øje, samtidig med at institutionerne må møde borgerne med tillid til, at disse forstår institutionernes tilbud og krav som udtryk for borgernes rettigheder og pligter. Tillid til teknologi er anderledes, idet denne form for tillid ikke bygger på gensidighed. Vi udviser som enkeltmennesker, som lovgivere eller som repræsentanter for institutioner tillid eller mistillid til den teknologi, som omgiver os og til fremtidige mulige teknologiske løsninger på samfundsudfordringer. Men teknologien har ingen tillid til os – den virker ifølge sin konstruktion og uden intentioner. At vi alligevel kan tale om tillid til teknologi skyldes, at tillid grundlæggende er en forventning om et positivt udkomme, og at der også er en risiko forbundet med at bero på teknologiske løsninger og nye teknologier. Når lovgivere satser på implementering af ny teknologi for at genskabe tillidsrelationen til borgerne, er der tale om, at den institutionelle tillid bliver hængt op på lovgiveres tillid til teknologiens løsninger.

Offentlig digitalisering bidrager til, at der sker forskydninger i tillidsrelationerne. For at have tillid til offentlige institutioner, skal borgerne i tiltagende grad også have tillid til de teknologier, der introduceres hos de offentlige myndigheder. Dermed bliver borgernes institutionelle tillid afhængig af tillid til de digitale teknologier. Hvis borgernes institutionelle tillid skal forblive intakt, forudsætter introduktion af automatiserede beslutningssystemer i offentlige myndigheder, at borgerne udvikler tillid til eller positive forventninger om retmæssig og retfærdig sagsbehandling fra it-systemernes side. Samtidig sker der en tillidsforskydning hos lovgiverne og internt hos myndighederne. Den tillid, som før blev vist sagsbehandlere og deres evner og integritet til at træffe korrekte og retfærdige beslutninger om borgernes sager, forskydes mod digital teknologi; i første omgang til udviklerne og designerne af de digitale systemer, og senere, når de er færdigudviklede, til systemerne selv.

Tillid til digitale systemer, herunder automatiske beslutningssystemer, skal ifølge den panoramiske opfattelse betragtes som en underkategori af tillid til teknologi. Den udspiller sig desuden forskelligt, alt efter om det drejer sig om lovgiveres tillid til, at implementering af et *fremtidigt* digitalt system vil skabe mere tillidsværdig sagsbehandling i en bestemt institution, borgernes tillid til den sagsbehandling som rent faktisk udmøntes gennem et digitalt system, eller det drejer sig om myndighedernes tillid til, at de konkrete digitale systemer, der er udviklet og taget i brug i institutionen, træffer tilstrækkeligt korrekte og retfærdige beslutninger.

2. Digitalisering af ejendomsvurderingssystemet

Ejendomsvurderingssystemet er et flagskib i en grundlæggende forandring af den danske administration, hvor digitalisering i form af, at datadrevne og fuldautomatiserede algoritmiske vurderingsbeslutninger helt erstatter menneskelige sagsbehandlers vurderinger og manuelle processer, som inkluderer statisk modellering af ejendomsværdier. Siden 2023 har ejendomsvurderingssystemet, og særligt offentliggørelsen af de foreløbige 2022-vurderinger, haft stor bevågenhed. Det berører alle ejere af fast ejendom i Danmark og har været præget af mange udfordringer. Derfor er beslutningsprocessen omkring ejendomsvurderingssystemet og dets udrulning centralt, når vi vil forstå, hvordan digitalisering påvirker den offentlige tillid.

2.1 Metode

Vores empiri består af centrale offentligt tilgængelige dokumenter, der omhandler det nye ejendomsvurderingssystem over perioden fra projektets igangsættelse i 2013 og frem til udsendelsen af de foreløbige ejendomsvurderinger i 2023/2024. Derudover inddrager vi artikler og undersøgelser fra nyhedsmedierne i perioden 2023–2024, som omhandler sagen. Vi har foretaget dokumentstudier med kvalitativ indholdsanalyse (Schreier, 2014) som metode. Fokus er på den rolle tillid spiller i dokumenterne, samt implicite og eksplicite antagelser om kriterierne for at skabe og holde tillid. Dokumenter inkluderer lovgivning, politiske forlig og -aftaletekster, ekspertanbefalinger, myndighedernes egne beskrivelser af og målsætninger for projektet og it-systemet samt kritik fra vagthundsinstitutioner som Ombudsmanden og Rigsrevisionen. Den kritik, vi præsenterer, er immanent (Stahl, 2013). Det vil sige, at vi tager udgangspunkt i de målsætninger og kriterier, som politikere og myndigheder har formuleret i de analyserede dokumenter og viser, hvordan det nye ejendomsvurderingssystem, særligt de foreløbige vurderinger, har fejlet i forhold til dem.

2.2 Aktører og historik

Hovedaktørerne i projektet består af: 1) Lovgiverne dvs. skiftende flertal i Folketinget, som fastsætter grundrammerne og visionen for projektet og ejendomsvurderingssystemet. 2) Den udøvende magt bestående af den til enhver tid siddende regering og de myndigheder, der udvikler, anvender og forvalter systemet. 3) Eksperterne, som er kommet med anbefalinger til systemet. 4) Rigsrevisionen og Ombudsmanden, der løbende har evalueret myndighedernes ageren. 5) Borgere, der ejer ejendomme og grunde, som det nye system vurderer.

Baggrunden for det nye ejendomsvurderingssystem er Rigsrevisionens markante kritik i 2013 af skattemyndighedernes håndtering af ejendomsvurderingerne. Rigsrevisionen fandt, at "Skatteministeriet har forvaltet området for ejendomsvurderinger meget kritisabelt", og at borgere og virksomheder ikke var "sikre på at få en lige og fair behandling" (Rigsrevisionen 2013, 2). Der manglede kvalitetsmål for vurderingerne, træfsikkerheden i forhold til reelle salgspriser var for lav, tilsvarende grunde blev ikke vurderet ensartet og klageprocedurerne havde ikke været tilfredsstillende.

På baggrund af kritikken blev vurderingerne fra 2011 fastfrosset, indtil et nyt og bedre og helt *digitalt* vurderingssystem kunne tages i brug. Til udvikling af systemet blev det uafhængige ekspertudvalg, Engbergudvalget, nedsat med et kommissorium om at komme med anbefalinger til opbygningen af dette system. I 2014 blev Implementeringscenter for Ejendomsvurderinger (ICE) oprettet som enhed under Skatteministeriet med ansvar for at udvikle det nye ejendomsvurderingssystem og i 2014 blev udviklingen påbegyndt i Skatteministeriet (Statsrevisorerne, 2021). I 2016 stadfæstede et flertal i Folketinget et politisk forlig om nye ejendomsvurderinger, og i 2017 blev et politisk forlig om et nyt boligbeskatningssystem og den nye ejendomsvurderingslov vedtaget i Folketinget (Vurderingsstyrelsen, 2024d). I 2017 blev *Plandata2020* igangsat med formålet at digitalisere plangrundlaget herunder lokal- og kommunalplaner. Den digitale plandata kom efterfølgende til at udgøre en væsentlig kilde til information i det nye ejendomsvurderingssystem (Skat, 2024). I 2018 blev Vurderingsstyrelsen etableret med ansvar for ejendomsvurderinger (Vurderingsstyrelsen, 2024). I 2021 påbegyndtes offentliggørelsen af de første nye vurderinger siden fastfrysningen i 2011. Disse ejendomsvurderinger for 2020 er blevet forsinket over flere omgange (Hecklen et al., 2024). I 2023 påbegyndtes offentliggørelsen af det, som på grund af forsinkelser, er blevet til *foreløbige* 2022-vurderinger, som i efteråret 2024 endnu ikke er afsluttet. Forventningen er, at de *endelige* 2022-vurderinger tidligst offentliggøres i 2025. 2024-vurderingerne er også blevet gjort foreløbige og fastsættes ved at fremskrive priserne for de foreløbige 2022-vurderinger (ibid.).

Som det korte overblik over udviklingen og implementeringen af det digitale ejendomsvurderingssystem tydeliggør, er systemet i løbet af processen blevet markant forsinket. Den forventede afslutning, da digitaliseringsprojektet blev påbegyndt i 2015, var 2017. I efteråret 2024 er de endelige 2022-vurderinger endnu ikke ankommet hos borgerne. Samtidig er budgettet overskredet fra den oprindelige økonomiske ramme på 96 mio. kr. i 2015 (Statsrevisorerne, 2021) til en forventet pris på over fire milliarder kr. (Ingvorsen et al., 2023b).

2.3 Tillid som mål

På baggrund af kritikken fra Rigsrevisionen i 2013 udsendte Regeringen udspillet *Tillid til ejendomsvurderingerne – Udspil til en model for de offentlige ejendomsvurderinger* og understregede, at "boligejerne og ejere af andre ejendomme skal have tillid til, at de offentlige ejendomsvurderinger er af en tilstrækkeligt god kvalitet. Der er brug for en løsning, der kan genskabe tilliden" (Regeringen, 2013, 1). Den overordnede målsætning igennem hele projektet både politisk, for ekspertudvalget og hos de administrative myndigheder, har været at genskabe borgernes tillid til ejendomsbeskatningssystemet. Således understreger Vurderingsstyrelsen i 2024, at deres vision er "at sikre tillid til de nye vurderinger og tryghed om beskatningen af ejendomme" (Vurderingsstyrelsen, 2024a).

Aftaleteksten for det politiske forlig om boligbeskatningssystemet i 2017 understreger, at "Tilliden til de offentlige ejendomsvurderinger skal genoprettes" (Skatteministeriet, 2017, 2). Inden da havde ekspertudvalget påpeget, at et nyt system skal sikre "tillid hos borgere og virksomheder til, at de offentlige ejendomsvurderinger udgør så godt et grundlag som muligt for beskatning, samt at der er en bedre forståelse for, hvordan vurderingssystemet fungerer" (Engberg et al., 2014, 66). ICE, som blev oprettet til udviklingen af det nye system, fremhæver, at målet er at genskabe tillid: "Det nye ejendomsvurderingssystem skal bidrage til at genoprette tilliden til de offentlige ejendomsvurderinger" (ICE, 2016, 4). Projektinitieringsdokumentet for it-systemet betoner, at det "primære mål" er "at genoprette tilliden" (Skatteministeriet, 2015, 8). I overblikket over eksterne interessenter anføres det, at private boligejere og ejere af erhvervsejendomme er "afgørende for realisering af projektets vision, det er ejendomsejernes tillid til vurderingerne, der skal genskabes" (ibid., 37).

Målsætningen om at genskabe borgernes tillid er ikke blevet indfriet. Med markant forsinkelse er de foreløbige 2022-vurderinger blevet udsendt løbende siden efteråret 2023. De er samtidig blevet kritiseret af borgere og eksperter såvel som af Ombudsmandsinstitutionen for at virke undergravende for tilliden, blandt andet pga. det store antal fejl-vurderinger, som er blevet udsendt til borgerne. Undersøgelser (Ritzau 2023; Ingvorsen et al., 2024) peger i retning af, at med udsendelsen af de *foreløbige* 2022-

vurderinger er en udbredt mistillid til vurderingerne og til skattemyndighederne vokset frem i befolkningen.

I det følgende redegør vi for de kriterier, myndighederne har fremsat for et tillidsskabende system.

2.4 Kriterier for genskabelse af tillid

Som erstatning for det kritiserede 2013 system formulerede lovgivere, eksperter og myndigheder en række kriterier for det nye digitale ejendomsvurderingssystem. I dokumenterne fremgår det, at tillid til vurderingerne skal skabes ved at opfylde tre grundbetingelser. Ejendomsvurderingerne skal være kendetegnet af (1) præcision, (2) ensartethed og (3) gennemsigtighed (Engberg et al., 2014; ICE, 2016; Skatteministeriet, 2017; 2021). Hele vurderingsprocessen skal desuden inkludere (4) en "ordentlig og effektiv klagesagsbehandling" (Skatteministeriet, 2017, 2) og (5) "effektiv kommunikation" fra myndighedernes side (Skatteministeriet, 2015, 37).

Præcision referer til, at vurderingerne skal have tilstrækkelig høj træfsikkerhed i forhold til den forventelige handelsværdi (ICE, 2016). Købere og sælgere kan have præferencer (fx hastværk, affektionsværdi), som kan påvirke prisen, hvorfor det ikke er muligt præcist at fastsætte værdien af ejendomme. Enhver ejendomsvurdering vil derfor nødvendigvis være forbundet med en vis usikkerhed, hvorfor det at vurdere retvisende består i at ramme indenfor en margen, som fra Engberg-rapporten fastsættes til 20% over eller under faktiske handelspriser (Engberg et al., 2014; ICE, 2016).

Med *ensartethed* efterstræbes en vis konsistens i vurderingerne relativt til hverandre, så f.eks. to naboejendomme ikke vurderes markant forskelligt, medmindre de adskiller sig fra hinanden på væsentlige punkter, der kan begrunde forskellen. Engberg-rapporten beskriver det som "horisontal lighed", hvor "ens aktiver værdisættes ens og dermed beskattes ens" (Engberg et al., 2014, 168). Eftersom vurderingerne danner basis for ejendomsbeskatning for ejeren, er princippet om ensartethed en udmøntning af retsstatens grundprincip om lighed for loven (Skatteministeriet, 2015).

Gennemsigtighed refererer til, at det skal være klart for boligejeren, hvordan og hvorfor en vurdering er blevet, som den er. Engberg-rapporten fremhæver, at et "helt overordnet princip" for anbefalingerne er at skabe "størst mulig gennemsigtighed" med det nye system (Engberg et al., 2014, 8, 65). Implementeringscenteret har som rettesnor, at "det skal kunne begrundes og forklares, hvordan vurderingsmyndigheden har vurderet en ejendom. Derudover er det afgørende, at grundlaget for den enkelte vurdering dokumenteres, registreres og lægges åbent frem for boligejerne" (ICE, 2016). Gennemsigtighed skal bidrage til at sikre accept og forståelse af vurderingerne og den resulterende skatteopkrævning.

En velfungerende klageproces er vigtig for borgernes accept. At alle borgere har mulighed for at klage, beskrives i Engberg-rapporten som ”helt grundlæggende” (Engberg et al., 2014, 23). Klagesystemet skal ligesom selve ejendomsvurderingssystemet efter sagsbehandlingen af klagen levere ”retvisende og ensartede vurderinger, der sikrer beskatningsgrundlaget og samtidigt opleves som gennemskuelige og velbegrundede af ejendomsejerne” (Skatteministeriet, 2015, 8).

Kommunikation med boligejerne fremhæves som et væsentligt mål for it-systemet, som skal facilitere ”effektiv håndtering af borgerdialog” (ibid., 9). Det pointeres sammesteds, at boligejerne skal ”håndteres via effektiv kommunikation både generelt i medierne ... og direkte i forbindelse med sikring af korrekt vurderingsgrundlag” (ibid., 38).

2.5 Automatisering

Fra begyndelsen blev digitalisering udpeget som løsning på udfordringen med at genskabe borgernes tillid til ejendomsbeskatningen, som det tidligere system havde sat over styr. Engberg-rapporten, som danner det uafhængige vidensgrundlag for den politiske beslutningsproces, anbefaler fuldautomatisering af vurderingsbeslutningerne og intensivering af anvendelse af digitale data som vurderingernes grundlag. Det indebærer, at vurderingsfaglige skøn og manuelle processer foretaget af mennesker minimeres og ideelt på sigt helt elimineres: ”Vurderingsmodellen vil – fuldt udviklet – ikke, som det er tilfældet i den eksisterende ordning, benytte sig af subjektive skøn for at nå frem til det endelige vurderingsresultat. Modellen er også maskinelt funderet uden manuelle procedurer” (Engberg et al., 2014, 9). Det nye system skal være *objektivt* frem for *subjektivt*, *maskinelt* og *digitalt* frem for *manuelt* og rette sig efter *markedsnormen* frem for *administrative regler*. Tilsammen antages det, at systemet dermed vil realisere gennemsigtighed som det ”helt overordnede princip” (ibid., 8-9). Engbergudvalget tillægger den automatiserede beslutning større troværdighed end den menneskelige dømmekraft. De fremhæver: ”Dokumentationsgrundlaget er ... bedre og gennemsigtigheden dermed større i en maskinel vurderingsmodel end ved besigtigelse og vurderingsfaglige vurderinger” (ibid., 104). Udvalget anbefaler derfor implicit lovgivere og myndigheder at placere deres tillid til det digitale systems vurderinger frem for faglige skøn udført af vurderingseksperter og sagsbehandlere, som spillede en væsentlig rolle i det tidligere system.

Myndighederne, som har haft ansvaret for at udvikle det nye system, har overtaget de væsentlige grundprincipper og antagelser fra Engberg-rapporten. Som det fremgår i projektinitieringsdokumentet for it-systemet, blev automatisering af vurderingerne et grundprincip; systemet skulle bero på ”størst mulig automatisering” (Skatteministeriet, 2015, 7). Det indebærer minimering af manuelle vurderinger og sagsbehandling foretaget af

mennesker: "Systemet vil med en væsentlig grad af automatik i vurderingerne samtidigt sikre, at flest mulige vurderinger kan foretages uden manuel sagsbehandling, herunder korrektioner til de modelberegnedes vurderinger." (ibid., 5)

At udvikle et system, der vurderer *objektivt* og fungerer rent *maskinelt* fremstilles gennemgående som to sider af samme sag i Engberg-rapporten. Automatisering og udfasning af manuelle procedurer begrundes med målet om at "begrænse skønselementet" i vurderingerne (Engberg et al., 2014, 10). Vurderingsfaglige skøn foretaget af mennesker beskrives gennemgående som værende "subjektive" (ibid., 9, 12, 39, 68, 69, 71, 74, 103, 169). De "subjektive" faglige skøn stilles i et simpelt modsætningsforhold til den "objektivitet" (ibid. 9, 63, 189), som et helt automatiseret system forventes at levere. Denne opfattelse udtrykkes også af myndighederne, der identificerer automatisering med objektivitet, idet det antages, at automatiserede vurderinger gør "resultaterne mindre afhængige af den enkelte sagsbehandlers vurderingsfaglige skøn" (Skatteministeriet, 2021, 172 – se også ibid., 164). Udover automatisering af manuelle processer er den anden betingelse for objektivitet, at vurderingerne alene baseres på objektive data (se Engberg et al., 2014, 68). Ekspertudvalgets anbefaling til at genskabe borgernes tillid til ejendomsvurderingerne har som sin centrale antagelse, at tilliden vil blive genoprettet, hvis de menneskelige faglige skøn minimeres. Det er således udtryk for en om end meget stærk tillid til den *fremtidige* teknologiske løsning.

Myndighederne har fulgt Engbergudvalgets anbefalinger for en objektiv værdiansættelse, hvorfor tilvejebringelsen af objektive data er blevet et centralt indsatsområde.

2.6 Objektive data

En forudsætning for den digitale løsning, som Engberg-udvalget anbefaler, er, at "objektive data om de ejendomme, som skal vurderes, faktisk er til stede og er af en tilstrækkelig god kvalitet" (ibid., 70). Derfor er en væsentlig betingelse for udviklingen af systemet at tilvejebringe flere objektive data. Objektive data inkluderer ejendommens alder, beliggenhed, tagtype og byggematerialer, kvadratmeter, antal rum, toilet og badeværelser og handelspriser for tilsvarende boliger i området. Der skal, som Engberg-rapporten understreger, "arbejdes målrettet for at tilvejebringe sådanne [objektive] data" (ibid., 70). Præcision i vurderingerne knyttes direkte til fremskaffelse af data: "Jo flere data og bedre datakvalitet, jo større præcision må forventes" (ibid., 71). Konkret anbefaler udvalget, at der på længere sigt inddrages nye objektive datakilder, der vil kunne anvendes som indikatorer på boligens stand, så den også kan indgå i vurderingen (ibid., 76). Det anbefales desuden at levere nye objektive geodata, som kan indgå i grundlaget for vurderingerne (ibid., 96). De nye geodata skal angive afstand fra "infrastruktur" såsom jernbaner, forskellige typer veje og

vindmøller (trækker ned i vurderingerne), afstand og udsigtslinjer til "kyst/hav" (trækker op) og afstand og udsigt til "natur" såsom skov og søer i varierende størrelse (ibid., 93).

Boligens *stand* passer ikke til det digitale systems objektivitetskriterium. Ifølge Engbergudvalget lader vurderingen af en boligs stand sig ikke umiddelbart omsætte til objektive data, og vil desuden være omkostningsfuld:

Tilvejebringelse af data vedrørende stand ved fx selvindberetning vil efter udvalgets vurdering indebære en subjektiv, usikker, omfattende og bebyrdende procedure. Særligt det subjektive element strider mod udvalgets grundlæggende princip om, at vurdering af fast ejendom så vidt muligt bør gennemføres på baggrund af objektive data. (ibid., 98)

Myndighederne har fulgt Engbergrapportens anbefalinger i forhold til tilvejebringelse af data, hvilket har medført, at man har valgt at se bort fra indikationer af boligens stand, fordi det ville kræve en fysisk, manuel bestigelse (Skatteministeriet, 2021). Principperne om, at det nye ejendomsvurderingssystem skal være automatiseret og udelukkende baseret på objektive data, er blevet vægtet i en sådan grad, at menneskelige vurderinger af boligens stand er blevet udelukket fra at indgå i grundlaget for vurderingen på trods af, at ICE fremhæver, at det "kan have stor betydning" (ICE, 2016, 13). Til gengæld er nye data blevet tilvejebragt i samarbejde med Geodatastyrelsen. Hver parcel er tilknyttet data om afstande og udsigt til forskellige former for infrastruktur og natur (Vurderingsstyrelsen, 2024b).

En væsentlig kilde til objektive data i det nye vurderingssystem er prisniveauet i det område, som ejendommen ligger i. Det fastsættes gennem "naboprismodellen", hvor der udvælges en række "referenceejendomme" (15 for huse, 10 for ejerlejligheder) i nærområdet af tilsvarende type, hvis realiserede salgspriser inden for de seneste seks år danner basis for at udregne en lokal kvadratmeterpris (Skatteministeriet, 2021, 173).

I forbindelse med tilvejebringelse af objektive data til vurderingssystemet er spørgsmålet om grundværdi blevet et kardinalpunkt, som har vist sig at være en væsentlig faktor i mange af de efterfølgende fejlbehæftede foreløbige 2022-vurderinger.

2.6.1 Den bedst mulige økonomiske anvendelse

En ejendomsvurdering består i en grundværdi og en ejendomsværdi. Ejendomsværdien udgør grundværdien og værdien af bygningerne på grunden lagt sammen. Men grundværdien skal angive hvad grunden i ubebygget stand vurderes at være værd under forudsætning af den *bedst mulige økonomiske anvendelse*. I ejendomsværdiloven lyder det som følger: "Ved grundværdien forstås værdien af grunden i ubebygget stand under den forudsætning, at grunden vil blive anvendt og udnyttet bedst muligt i økonomisk henseende"

(Ejendomsværdiloven § 17, stk. 1). Vurderings- og beskatningsgrundlaget baseres på den økonomisk optimale anvendelse såsom udstykning eller mere byggeri til bolig eller erhverv. Vurderingsstyrelsen forklarer, at "hvis man fx kan bygge mere på grunden, bygge i flere etager, eller hvis grunden kan udstykkes, så udgør det en potentiel værdi, som er afspejlet i grundværdien" (Vurderingsstyrelsen, 2024b). Konsekvensen er, at det er muligt, at grundværdien overstiger den samlede ejendomsværdi og den faktiske ejendom på grunden således trækker ned. Baggrunden for det princip er, "at give grundejeren incitament til den bedst mulige anvendelse af grunden, så vækst og byudvikling understøttes med afsæt i kommunernes planlægning" (Skatteministeriet, 2023, 11).

Princippet om potentialebeskatning af grunde er ikke kommet til verden med den nye ejendomsvurderingslov (Engberg et al., 2014; Ombudsmanden, 2024). Som Ombudsmanden skriver:

Bestemmelsen [om bedst mulig anvendelse] er en videreførelse af forståelsen af § 13 i den tidligere vurderingslov ..., hvorefter grunde blev vurderet "i ubebygget stand under hensyn til beskaffenhed og beliggenhed og til en i økonomisk henseende god anvendelse". Af forarbejderne til ejendomsvurderingsloven fremgår det således, at der ud over en sproglig modernisering ikke ændres på forståelsen af grundværdien. (Ombudsmanden, 2024, 6)

Selvom forståelsen af grundværdi ikke er ændret substantielt i loven, er der i 2017 i og med digitalisering af plangrundlaget sket en væsentlig teknisk og administrativ forandring, som har vidtrækkende konsekvenser for, hvordan princippet om bedst mulig anvendelse udmøntes i praksis.

2.6.2 Digitalisering af plangrundlaget

Plangrundlaget rummer oplysninger om tilladelser og begrænsninger angående, hvor og hvad der må bygges. Det inkluderer information fra kommuneplaner, lokalplaner, byplanvedtægter, landzonetilladelser, strandbeskyttelseslinjer mm. I 2017 blev det politisk besluttet at digitalisere plangrundlaget til ét samlet register, *Plandata.dk*, og i ejendomsvurderingsloven (§18) blev det digitale plangrundlag direkte knyttet til vurderingen af grundens økonomisk set bedst mulige anvendelse. Skat forklarer forbindelsen således: "Den bedst mulige anvendelse og udnyttelse af en grund i ubebygget stand i økonomisk henseende vil meget ofte være lig med den anvendelse og udnyttelse, som er mulig efter plangrundlaget" (Skat, 2024).

Digitalisering af plangrundlaget har medført, at der skal hentes markant flere oplysninger derfra end tidligere. Det er bl.a. på lovgiverniveau besluttet, at lokalplaner, der sætter rammerne for anvendelsesmulighed af *større geografiske områder*, skal specificeres ud på

”jordstykkeniveau” (Bransager et al., 2017, 48). Det muliggør, at plandata knyttes direkte til vurderingen af den (potentielle) værdi af enkelte grunde og følgelig til grundskylden for den enkelte grundejer (Aagård & Pørsen, 2023; Folvig et al., 2021). Kommunernes Landsforening (KL) beskriver hensigten med digitaliseringen af plangrundlaget således:

Med igangsættelse af programmet ”Plandata 2020” ønsker Skatteministeriet og Erhvervsministeriet, at systematisere/standardisere eksisterende plandata på tværs af kommuner, samt **at ”omregne” eksisterende plandata gældende for større planområder til data, der gælder for det enkelte jordstykke**. Derudover ønsker man også **at registrere en række andre data**, der opstår i udmøntningen af planerne, men **som ikke indgår i selve planen og dermed ikke indfanges, hvis det blot er planen, der digitaliseres**. (KL, 2016, 3, vores fremhævnings)

Digitaliseringen af plangrundlaget er altså ikke blot digital registrering af allerede eksisterende analoge data. Den er en konstruktion af nye digitale data, dels ved omregning af områdedata til data om hvert jordstykke, dels i konstruktionen af nye data, der ikke tidligere var del af plangrundlaget.

Efter fremstillingen af kriterierne for tillidsværdighed, samt centrale antagelser og principper for det nye ejendomsvurderingssystem i de undersøgte dokumenter, vender vi nu blikket mod offentliggørelsen af de foreløbige 2022-vurderinger.

3. Tillidskrise

Offentliggørelsen af de foreløbige ejendomsvurderinger er blevet betegnet som en skandale (Ingvorsen et al., 2023; Ruben, 2023). Siden udsendelsen af de foreløbige vurderinger startede i efteråret 2023, har nyhedsmedierne dokumenteret graverende fejl. F.eks. er der borgere, som har modtaget vurderinger og skatteopkrævninger for ejendomme, de ikke ejer (Hecklen et al., 2024a). Andre har modtaget opkrævning for deres naboers grunde og efterfølgende fået besked af skattestyrelsen om selv at opkræve pengene fra naboerne (Mortensen & Jørgensen, 2024). Desuden blev et stort antal foreløbige vurderinger udsendt, hvor grundværdien alene overstiger den samlede ejendomsværdi, ca. 68.100 ejerboliger og ca. 18.000 blandede ejendomme ifølge Vurderingsstyrelsen (Vurderingsstyrelsen, 2024d). I flere tilfælde blev grundværdien mangedoblet; i et tilfælde er grunden steget i estimeret værdi fra 660.900 til 32.073.000 kroner (Stie & Fontenay, 2023). De fleste fejlvurderinger er blevet rettet i vurderingsportalen, som samtidig har slettet de fejlagtige vurderinger fra borgernes dokumenter.

Det har skabt mistillid hos borgerne. Meningsmålinger (Ritzau, 2023; Ingvorsen et al., 2024) indikerer, at der er udbredt mistillid i befolkningen til de nye ejendomsvurderinger. En

opinionsmåling fra juli i 2024 viser, at kun fem procent af de adspurgte har ("stor" eller "meget stor") tillid til, at de nye ejendomsvurderinger er korrekte og uden større fejl, hvorimod 67 procent udtrykker mistillid (formuleret som "lidt" eller "meget lidt" tillid). I samme måling blev tilliden til skattemyndighederne generelt, den institutionelle tillid, også undersøgt og den indikerer lav tillid: Kun 18 procent udtrykker tillid til skattemyndighederne, mens 44 procent udtrykker en grad af mistillid.

I april 2024 udsendte Ombudsmanden en "egen drift-undersøgelse" af de offentlige ejendomsvurderinger. Ombudsmanden kritiserer de nye midlertidige ejendomsvurderinger for ikke at bygge tillid:

Det er et fundamentalt led i offentlige forvaltningsmyndigheders virksomhed, at den bør tilrettelægges og udøves på en måde, der i videst muligt omfang understøtter offentlig tillid. Efter min opfattelse var offentliggørelsen af de meget skæve foreløbige vurderinger ikke egnet til at understøtte tilliden til skattemyndighederne.
(Ombudsmanden, 2024, 20)

En væsentlig baggrund for den mistillid, som de foreløbige ejendomsvurderinger har skabt, er myndighedernes manglende evne til at leve op til egne kriterier.

3.1 Uopfyldte kriterier

De foreløbige 2022-vurderinger har fejlet på alle fem kriterier, som lovgivere, myndigheder og eksperter formulerede for et tillidsværdigt ejendomsvurderingssystem.

Upræcise: En signifikant andel af de foreløbige vurderinger har været upræcise og ramt langt ved siden af den formulerede målsætning. Vurderingsstyrelsen har i et svar til Ombudsmanden erkendt, at en del af de foreløbige vurderinger har været "meget skæve" (Vurderingsstyrelsen, 2023, 9) og skatteministeren har betegnet nogle af vurderingerne som "helt på månen" (Ombudsmanden, 2024, 16). Ifølge en analyse udført af *DR Nyheder* af omkring 82.000 ejendomme har systemets foreløbige 2022-vurderinger, sammenlignet med faktiske handelspriser i den relevante periode, for 35,1% af ejendommene ramt udenfor de 20% over eller under salgsprisen, som udgør Vurderingsstyrelsens acceptable usikkerhedsmargen (Kielgast et al., 2023).

Uensartede: En kortlægning viser eksempler på stor variation i vurderinger af sammenlignelige ejendomme i samme område (Hecklen & Kielgast, 2023). Boliger, der har samme antal kvadratmeter og ligger side om side, og hvor nogle er del af samme dobbelthus, er vurderet markant forskelligt (Beim & Drachmann, 2023). Nogle naboejendommers vurderinger har desuden været meget uensartede og en sammenligning har afdækket, at de

er tildelt forskellige referenceejendomme i it-systemet, som anvendes til at fastsætte kvartmeterprisen i nærområdet (ibid.).

Uigennemsigtige: De foreløbige vurderinger blev offentliggjort uden medfølgende begrundelse. Boligejere og eksperter har offentligt kritiseret de foreløbige vurderinger som uforståelige og uforklarlige (se f.eks. Belling, 2023; Drachmann & Pröschold, 2023). Samtidig har myndighederne afvist at give indblik i vurderingsmodellernes algoritmer og træningsdata med den begrundelse, at det ville være for ressourcekrævende og teknisk vanskeligt at gøre på en sikkerhedsmæssig forsvarlig måde – en begrundelse som afvises af flere eksperter (Bech-Nielsen, 2023). Systemet er blevet betegnet som en "sort boks" af en boligøkonom (Høegh, 2024), hvilket tilsyneladende også berører medarbejderne i Vurderingsstyrelsen. I en sag, hvor der automatisk var indkrævet skat for samme grund to gange, oplyste Vurderingsstyrelsen, at det var uvist, hvor mange tilsvarende fejl, der var sket (Hecklen et al., 2024b). It-systemet muliggjorde ikke, at medarbejderne selv kunne finde fejlene: "... det kan vores it-systemer simpelthen ikke fortælle os" (ibid.). Systemet er præget af en sådan uigennemsigthed, at skattemyndighederne ikke selv kan undersøge, om åbenlyse fejl, som de er blevet gjort opmærksomme på i enkelttilfælde, er gentaget for andre ejendomme.

Ingen klagemuligheder: For de foreløbige vurderinger er muligheden for at klage over dem annulleret. Beslutning om at lukke for muligheden for at påklage de foreløbige vurderinger er en del af ejendomsvurderingsloven og således truffet på lovgiverniveau (Ombudsmanden, 2024).

Mangelfuld kommunikation: Partshøringer er blevet annulleret (ibid.), så boligejerne er blevet afskåret fra dialog med myndighederne. Den automatiserede kommunikation har været ramt af tekniske problemer. Eksempelvis modtog omkring 17.000 borgere ikke en korrigerende besked fra Vurderingsstyrelsen, om at de fejlagtigt var blevet opkrævet grundskyld for grunde, de ikke længere ejede, mens beskeden automatisk blev udsendt til omkring 97.000 borgere, som ikke var berørte af fejlen (Hecklen & Ingvorsen, 2024).

I det følgende diskuterer vi i lyset af den panoramiske opfattelse af tillid, hvorvidt lovgivere, eksperter og myndigheder har igangsat digitaliseringsprojektet ud fra antagelser, der har bygget på en for høj tillid til digitalisering, og som kan have bidraget til den manglende målopfyldelse, som har resulteret i, at en ny bølge af mistillid til beskatningssystemet for fast ejendom er skyllet ind over landet.

4. Diskussion

Vores fokus er på antagelserne, at (1) udelukkelsen af menneskelige skøn medfører en mindre vilkårlig og mere retfærdig udmøntning af lovgrundlaget, og (2) at digitalisering er en neutral proces som leder til en objektiv repræsentation af virkeligheden.

4.1 Mennesket og den digitale fortolkning af loven

Engberg-rapporten antog, at digitalisering, i form af fuldautomatisering, ville kunne genoprette tilliden til ejendomsvurderingerne, som i det tidligere system var afhængige af menneskelige skøn og faglige vurderinger. Vi forsvarer ikke det gamle system – det havde åbenlyse uretfærdigheder og lav træfsikkerhed, som kom frem i Rigsrevisionens beretning i 2013. Men de foreløbige 2022-vurderinger viser, at mere digitalisering ikke nødvendigvis skaber et tillidsværdigt system.

Princippet om størst mulig automatisering og minimering af manuelle procedurer og faglige vurderinger foretaget af mennesker blev realiseret med offentliggørelsen af de foreløbige 2022-vurderinger. Automatisering blev prioriteret over manuel rettelse af fejl og mangler i datagrundlaget. Det blev betonet: ”Der er dog en række faktiske forhold, som man i udarbejdelsen af de foreløbige vurderinger er fritaget for at tage højde for, **da de forudsætter manuel håndtering**, fx fejl i BBR-data, plangrundlaget, tinglyste servitutter mv.” (Vurderingsstyrelsen, 2023, 5, vores fremhævnings).

Også det manuelle kvalitetstjek og kontrollen af vurderingernes præcision, som kunne have fanget meget skæve vurderinger, blev sprunget over. Som det fremgår af et svar fra vurderingsstyrelsen til Ombudsmanden:

De foreløbige vurderinger adskiller sig dog bl.a. fra de almindelige vurderinger, ved at de alene er foretaget på baggrund af den indledende modelberegning af ejendomsværdien og grundværdien, der **af hensyn til automatiseringen** alene baseres på registrerede oplysninger, mens der ikke er foretaget de efterfølgende manuelle kontroller eller andet manuelt arbejde, som gennemføres ved almindelige vurderinger. (Vurderingsstyrelsen, 2023, 3-4, vores fremhævnings)

Set fra den panoramiske opfattelse af tillid er det tydeligt, at lovgivere, myndigheder og ekspertgruppen har haft tillid til, at den digitale teknologi, i form af digitalisering af ejendomsvurderingssystemet, ville kunne skabe tillidsværdige vurderinger.

Vurderingsstyrelsen har efterfølgende erkendt, at tilliden var for høj: ”[D]et [var] forventningen på tidspunktet for offentliggørelsen, at hovedparten af de foreløbige vurderinger ikke ville afvige væsentligt fra de almindelige vurderinger og overordnet set ville ramme vurderingsnormen.” (Vurderingsstyrelsen, 2024d, 11).

Lovgivere, eksperter og myndigheders tillid til, at det fuldautomatiserede digitale vurderingssystem ville genskabe borgernes tillid til ejendomsvurderingerne, bygger *samtidig* på implicit mistillid til medarbejderne, som i det tidligere system gennemførte faglige vurderingsskøn. Lovgivere, eksperter og myndigheder har således forskudt deres tillid fra medarbejdere inden for en institution (skatteopkrævningen) til teknologi i den forstand, at man har forventet, at et fuldautomatiseret digitalt system ville levere et positivt udkomme og være mere troværdigt end medarbejdernes faglige skøn.

4.1.1 Maskinel vilkårlighed og beslutningskompetence

Lovgivere, eksperter og myndigheders tillid til digitaliseringen af ejendomsvurderingerne var baseret på en implicit mistillid til menneskelige vurderinger og bedømmelser. Et system, der indeholder sagsbehandlers vurderinger som et element, tillader, at den enkelte sagsbehandler kan foretage fleksible skøn. Det er den subjektivitet, Engbergudvalget ville undgå, fordi de menneskelige skøn kan medføre vilkårlighed i beslutningerne. Risikoen for vilkårlighed er imidlertid ikke forsvundet med automatiseringen. I et automatiseret beslutningssystem er systemdesignet centralt, men her kan en ny form for *maskinel vilkårlighed* opstå, som når f.eks. tilsvarende naboejendomme tildeles forskellige referenceejendomme og som konsekvens vurderes uensartet (se Beim & Drachmann, 2023).

Digitaliseringen af ejendomsvurderingerne forrykker den bureaukratiske beslutningskompetence fra skattemedarbejdere til det automatiserede beslutningssystem. Automatiserede digitale beslutninger er rigide logiske følgeslutninger af systemets design og de informationer, som systemet er blevet fodret med, og i den forstand er de ensartede. Men det menneskelige skøn og de faglige vurderinger er ikke forsvundet i den digitale model. De er forflyttet fra street-level bureaukrater i Vurderingsstyrelsen til systemets designere og it-eksperter i ICE, der implementerer lovgivningens bestemmelser digitalt (Bovens & Zouridis, 2002, 181). Hvis (og når) fejl eller uhensigtsmæssigheder kodes ind i et digitalt system, der automatisk genererer vurderinger *en masse* uden manuelt kvalitetstjek foretaget af mennesker, risikerer de at ramme langt bredere. Samtidig gør forskydningen af beslutningskompetencen det uklart, hvem der er ansvarlige for fejlbehæftede vurderinger. Er det systemdesignerne, lovgiverne eller data-fortolkerne? Denne uklarhed kan man med den panoramiske opfattelse af tillid betegne som et faresignal om, at digitalisering kan erodere borgernes tillid til de offentlige institutioner, hvis ikke det tydeliggøres, hvor ansvaret for fejlvurderinger skal placeres.

4.1.2 Lovens rigiditet

Når beslutninger, som udmønter lovgivningen i praksis, overlades til et fuldautomatiseret beslutningssystem, tages der kun højde for de informationer, som findes i systemet, og

udøvelsen af loven bliver rigid. De foreløbige 2022-vurderinger viser, at der er tilfælde, hvor de digitale vurderinger formelt har fulgt lovens bogstav, f.eks. ved udstykninger, hvor den parcel med det oprindelige matrikelnummer hæfter for ejendomsskatten for alle udstykninger (se Mortensen & Jørgensen, 2024), men samtidig er meget svære at acceptere som rimelige og retfærdige. Den rigide fortolkning af loven kan påvirke mange på en af lovgiverne uintenderet måde, ligesom den kan ramme de få særtilfælde, der ikke umiddelbart kan indfanges i modellens standardiseringer. Det kan give anledning til situationer, hvor ”retsfølelse og almindelig sund fornuft [støder] sammen med lovens bogstav,” som skatteministeren formulerede det i forbindelse med ovenstående eksempel (Ingvorsen et al., 2024a). Når automatisering således besværliggør individuelle rimeligheds- og retfærdighedshensyn, ændrer det grundlæggende på vores forhold til loven og tradition for retsudøvelse (se Christoffersen, 2020). Menneskelige bedømmelser, hvor det digitale systems vurderingsresultat, individuelle rimelighedsbetragtninger og lovens hensigt sammenstilles, synes at være en forudsætning for en retfærdig udmøntning af loven. Det peger i retning af et behov for at genindsætte et menneske i det digitale loop.

Som nævnt er tillid til teknologi ensidig. Det digitale beslutningssystem afleverer automatiske beslutninger uden overvejelser over pragmatisk retfærdighed eller rimelighed. De automatiske beslutninger er rigide udmøntninger af systemdesignet, som borgerne må acceptere. Den gensidige tillidsrelation mellem borger og institution forandres dermed til en ensidig tillid fra lovgivere og myndigheder til systemdesignet som repræsentant for institutionen. Borgerne nødsages til at acceptere, at deres ejendomme vurderes digitalt og foreløbigt desuden uden adgang til klagemuligheder eller faglige skøn og begrundelser fra kompetente medarbejdere i Vurderingsstyrelsen. Myndigheder og lovgivere bør overveje, hvorvidt den gensidige tillidsrelation mellem borgere og offentlige institutioner sættes på spil ved digitalisering, hvor den traditionelle institutionelle tillid båret af sagsbehandlers møde med borgeren udskiftes med en tillid til teknologi i form af digitale beslutningssystemer.

I det følgende belyser vi, hvorledes lovgiveres og myndigheders tillid til digitalisering som en vej til objektivitet også har været for høj.

4.2 Konstrueret objektivitet

Den efterstræbte objektivitet, der skulle karakterisere systemet som følge af at fjerne den menneskelige faktor, risikerer som konsekvens af tilgangen til grundværdi og digitaliseringen af plangrundlaget at blive en konstrueret og spekulativ objektivitet, løsrevet fra faktuelle forhold og reelle udviklingsmuligheder. Digitaliseringsprocessen kan beskrives som *datakonstruktivisme*. Det bidrager *data creep* til.

4.2.1 Data Creep

Data creep betegner, at data indsamlet til ét formål og i en kontekst senere anvendes til andre formål. Det er blevet bestemt som ”gradvis udvidelse af brugen af informationer over tid” (Koop 2021, 39). Når det drejer sig om persondata, kan data creep være etisk problematisk (Whitman, 2021) og i strid med GDPRs bestemmelser om samtykke. Den form for data creep, der er tale om i forbindelse med grundværdiurderinger, vedrører ikke persondata men offentlige plandata vedrørende byggemuligheder og restriktioner for geografiske områder. Men det kan alligevel være problematisk at tage oplysningerne ud af den oprindelige kontekst og anvende dem i en anden. Selvom det modsatte er blevet hævdet (se f.eks. Anderson, 2008), så taler data ikke for sig selv, men er afhængige af konteksten og skal fortolkes (Kitchen, 2014). Fortolkningerne er ikke neutrale og oversættelsen til en anden kontekst er derfor ikke en ren objektiv proces. De kommunale medarbejdere, der oversætter lokalplaner til data om grundstykker, vurderer og træffer beslutninger, som kan ende med at få utilsigtede konsekvenser for ejendomsvurderingerne. At overse de vilkår, kan i lyset af den panoramiske opfattelse af tillid, beskrives som et udtryk for høj tillid fra myndighedernes side til, at den tekniske oversættelse til digitale data gør disse objektive.

Danske Planchefør har kritiseret den direkte sammenknytning af kommunal planlægning og skatteopkrævning (Aargård & Pørsen, 2023). Udover risikoen for fejl og misfortolkninger, når data fortolkes og oversættes til en anden kontekst, påpeger de, at processen er forbundet med et demokratisk problem. Når kommunalplanerne mm. fortolkes som del af digitaliseringsprocessen, og bestemmelser for områder oversættes til parcelniveau, forskydes beslutningsmyndigheden fra folkevalgte politikere i byrådet til digitaliseringsmedarbejdere og datateknikere, som ikke kan holdes ansvarlige af borgerne på valgdagen.

Et andet element, som bidrager til datakonstruktivismen, er, at med digitaliseringen af plangrundlaget digitaliseres ikke blot beskrivelser af nuværende forhold og kendsgerninger, men også fremtidsplaner.

4.2.2 Spekulative anvendelsesmuligheder

De oplysninger, som oversættes til digitale data og kryber ind i en ny kontekst med digitaliseringen af plangrundlaget, inkluderer fremtidsplaner, som i nogle tilfælde har årelange tidshorisonter og fordi forhold og vilkår ændrer sig, ofte er kendetegnet af rummelighed og fleksibilitet. Det indebærer, at de udviklingsmuligheder, som med digitaliseringen fastsættes som en grunds bedst mulige økonomiske anvendelse, muligvis aldrig kan realiseres i virkeligheden. Dermed indføres et spekulativt element i det digitale grundlag for grundvurderingerne. Det påpegede KL allerede i 2016:

(...) når bestemmelser tages ud af deres kontekst, giver de ikke længere det fulde – eller retvisende – billede af et områdes eller et jordstykkets anvendelsesmuligheder. I nogle tilfælde kan de give et direkte misvisende indtryk af hvilke muligheder, der findes på grunden, og data bliver i SKAT's anvendelse så at sige taget "til indtægt" for et potentiale, der ikke findes i virkeligheden. (KL, 2016, 19)

Danske Plancher har istemt kritikken:

Der er mange eksempler på lokalplaner, som ligger 10, 15 og 20 år inden et potentiale bliver realiseret eller som aldrig bliver udnyttet som tilsigtet. Du kan således som grundejer i årtier blive beskattet af en potentiel byggemulighed, og når du så ønsker at udnytte den, så har byrådet ændret planen eller kan nedlægge forbud mod, at du kan udnytte den. (Aagård & Pørsen, 2023)

Det digitale datagrundlag for vurderingerne, som skulle være objektivt og repræsentativt, er blevet til en fortolket konstruktion af fiktionelle anvendelsesmuligheder.

Et yderligere element, som skal nævnes i denne forbindelse, er rigiditeten, som følger med, når digitaliserede bestemmelser og planer automatisk analyseres af algoritmer og danner basis for automatiske beslutninger, såsom ejendomsvurderinger. Når input af data og systemets regler tilsammen generer et output, er det bare sådan det er, også selvom det virker helt på månen.

De mest skæve foreløbige 2022-vurderinger er dem, hvor grundværdien er steget markant, og i en del tilfælde overstiger hele ejendomsværdien. Det kaster et kritisk lys på antagelsen om, at mere data giver mere præcision, (Engberg et al., 2014) og på den høje grad af tillid til digitalisering og forudsigelseskraften i store mængder digitale data, som antagelsen er udtryk for. Lignede antagelser er blevet kritisk analyseret som et element i *dataisme* som ideologi (van Dijck, 2014), og som en mytologi, der kaster en "aura af sandhed, objektivitet og nøjagtighed" over algoritmisk analyse af digitale data (Boyd & Crawford, 2012, 663). Når dataene fortolkes eller konstrueres til formålet, som når lokal- og kommunalplaner for større områder deles ud på enkelte grunde, kan integrationen af flere data, fremfor at lede til en objektiv gengivelse af virkeligheden, bidrage til at løsrive vurderingsgrundlaget fra den – og vurderingerne fra de faktiske handelspriser, de skal forudsige så præcist som muligt.

5. Konklusion

Vi har i denne artikel undersøgt lovgiveres, eksperters og myndigheders forhåbning om, at et nyt digitalt ejendomsvurderingssystem ville kunne genskabe den offentlige tillid til ejendomsvurderinger og ejendomsbeskatning. Mens de oprindelige anbefalinger fra

ekspertudvalget ikke er blevet fulgt, når det gælder klagemuligheder og tydelig kommunikation, er anbefalingerne om digitalisering og automatisering blevet fulgt. Det digitale system har dog ikke leveret den grad af præcision, ensartethed og gennemsigtighed i ejendomsvurderingerne, som det var forhåbningen, at det ville. Ombudsmanden har på baggrund af de foreløbige 2022-vurderinger kritiseret det digitale ejendomsvurderingssystem for at undergrave den offentlige tillid. Vores analyse peger på, at den høje tillid til digitalisering, som lovgivere, eksperter og myndigheder har lagt til grund for udmøntningen af ejendomsvurderingssystemet, har gjort dem blinde for de indlejrede problemer, der kan opstå ved digitalisering. Uden at medregne den lange forsinkelse og fordyrelse, som har præget systemets udrulning, peger vi på to grundlæggende farer for den institutionelle tillid mellem borgere og skattemyndighederne. For det første rigiditeten i det automatiske vurderingssystem, som uden menneskelige retfærdighedsskøn grundlæggende forandrer relationen mellem borger og stat. For det andet den digitaliseringsoptimistiske forestilling at mere data i sig selv vil give objektive, mere præcise og således tillidsværdige vurderinger.

Referencer

- Aargard, H. B. & Pørksen, B. (2023). "Danske Planchefer: I det nye vurderingssystem bliver borgerne beskattet af muligheder, de måske aldrig udnytter". Altinget.dk. Tilgået 20.09.2024: <https://www.alinget.dk/by/artikel/danske-planchefer-i-det-nye-vurderingssystem-bliver-borgerne-beskattet-af-muligheder-de-maaske-aldrig-udnytter>
- Anderson, C. (2008). "The End of Theory: The Data Deluge Makes the Scientific Method Obsolete". *Wired*. 23.06.2008. Tilgået 29.09.2024: <https://www.wired.com/2008/06/pb-theory/>
- Bech-Nielsen, P. C. (2023). Radar. Tilgået 20.09.2024: <https://radar.dk/artikel/eksperter-kritiserer-skats-moerklaegning-af-algoritmer-til-boligvurderinger>
- Beim, J. H. & Drachmann, H. (2023). "På flere veje i hovedstaden er boligejere efterladt med et mysterium". *Politiken*. 12.11.2023. Tilgået 28.09.2024: <https://politiken.dk/danmark/hovedstaden/art9604597/P%C3%A5-flere-veje-i-hovedstaden-er-boligejere-efterladt-med-et-mysterium>
- Belling, P. (2023). "De upopulære ejendomsvurderinger minder om tidligere uforståelig boligbeskatning". *Børsen*. Tilgået 20.09.2024: <https://borsen.dk/nyheder/opinion/mere-uforstaaelig-beskatning-af-boliger>
- Bovens, M. & Zouridis, S. (2002). From street-level to system-level bureaucracies: How information and communication technology is transforming administrative

- discretion and constitutional control. *Public Administration Review*, 62(2), 174-184.
<https://doi.org/10.1111/0033-3352.00168>
- Boyd, D. & Crawford, K. (2012). Critical questions for big data: Provocations for a cultural, technological, and scholarly phenomenon. *Information, Communication & Society*, 15(5), 662–679. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2012.678878>
- Bransager, S. S., Bertelsen, H. K., Therkelsen, M. M. (2017). Nye ejendomsvurderinger. En undersøgelse af plangrundlagets betydning i ansættelse af grundværdi. Aalborg: Aalborg Universitet.
- Christoffersen, J. (2020). Pragmatisme i spændingsfeltet mellem ret og retfærdighed. *Kritisk Juss*, 46(3), 179-192. <https://doi.org/10.18261/issn.2387-4546-2020-03-03>
- Digitaliserings- og ligestillingsministeriet. (2024). Redegørelse om Danmarks digitale udvikling. København: Digitaliserings- og ligestillingsministeriet.
- Digitaliserings- og ligestillingsministeriet. (2024a). "Faktaark om danskernes tillid til den digitale offentlige sektor 2023". Digitaliserings- og ligestillingsministeriet. Tilgået 20.09.2024:
<https://www.digmin.dk/Media/638406617508345174/Faktaark%20om%20tillid%20til%20den%20digitale%20offentlige%20sektor%202023.pdf>
- Drachmann, H. & Pröschild, J. (2023). "Værdien blev ottedoblet over natten: Ekspertter kalder nye vurderinger uforklarlige". Politiken. Tilgået 20.09.2024:
<https://politiken.dk/danmark/art9524844/Ekspertter-kalder-nye-vurderinger-uforklarlige>
- Engberg, P., Gronø, L., Hansen, P. L., & Leth-Petersen, S. (2014). Forbedring af ejendomsvurderingen. Resultater og anbefalinger fra regeringens eksterne ekspertudvalg. København: Skatteministeriet. Tilgået 25.09.2024:
https://skm.dk/media/Skatteministeriet/Dokumenter/PDF%27er/forbedring-af-ejendomsvurderingen_web.pdf
- Folvig, S., Fertner, C., Christensen, A. A., & Ingeholm, S. (2021). Espon Digiplan – Digital plans and plan data in Denmark. Annex 4 of final delivery. Luxembourg: Espon. Tilgået 28.09.2024: <https://www.espon.eu/digiplan>
- Fukuyama, F. (1995). *Trust: The Social Virtues and the Creation of Prosperity*. New York: Simon & Schuster.
- Hecklen, A. & Ingvorsen, E. S. (2024). "17.000 boligsælgere ramt af 'defekt': Men skattevæsen afviser fejl i hemmeligholdt sag". *DR Nyheder*. 14.06.2024. Tilgået

28.09.2024: <https://www.dr.dk/nyheder/penge/17000-boligsaelgere-ramt-af-defekt-men-skattevaesen-afviser-fejl-i-hemmeligholdt-sag>

Hecklen, A. & Kielgast, N. (2023). "Kort: Se millioner af nye vurderinger og krydstjek med dine naboer". DR Nyheder. 08.10.2023. Tilgået 28.09.2024: <https://www.dr.dk/nyheder/penge/kort-se-millioner-af-nye-vurderinger-og-krydstjek-med-dine-naboer>

Hecklen, A., Carlsen, M. F. L., & Andersen, L. F. (2024a). "Trods flere nødråb opkræves Anette skat for en bolig, hun ikke ejer: 'Tilliden er helt væk'". DR Nyheder. 18.01.2024. Tilgået 28.09.2024: <https://www.dr.dk/nyheder/penge/trods-flere-noedraab-opkraeves-anette-skat-en-bolig-hun-ikke-ejer-tilliden-er-helt>

Hecklen, A., Ingvorsen, E. S., Ussing, J., & Futtrup, L. R. (2024). "Karina og Ely i chok over ejendomsvurderinger". DR Nyheder. Tilgået 25.09.2024: <https://www.dr.dk/nyheder/penge/karina-og-ely-i-chok-over-ejendomsvurderinger-nu-bliver-de-endnu-hoejere-helt>

Hecklen, A., Ingvorsen, E. S., Ussing, J., & Ørskov, O. (2024b). "Risikerer for høj skat: Ramte boligejere skal selv finde skjulte skattefejl, som styrelse ikke kan finde". DR Nyheder. 02.07.2024. Tilgået 28.09.2024: <https://www.dr.dk/nyheder/penge/risikerer-hoej-skat-ramte-boligejere-skal-selv-finde-skjulte-skattefejl-som-styrelse>

Høgh, M. (2024). "Aktindsigt gør ejendomsvurdering til sort snak". Jyske Bank 17.01.2024. Tilgået 28.09.2024: <https://www.jyskebank.dk/nyheder/privatoekonomi/aktindsigt-goer-ejendomsvurdering-til-sort-snak>

ICE (2016). Nye og mere retvisende ejendomsvurderinger. København: Skatteministeriet. Tilgået 25.09.2024: <https://www.regeringen.dk/media/2454/nye-og-mere-retvisende-ejendomsvurderinger.pdf>

Ingvorsen, E. S., Ussing, J., & Hecklen, A. (2024a). "Minister klar med redningsplanke for Gitta Ravn, der har betalt skat for 13 naboer". DR Nyheder. 24.09.2024. Tilgået 29.09.2024: <https://www.dr.dk/nyheder/penge/minister-klar-med-redningsplanke-gitta-ravn-der-har-betalt-skat-13-naboer>

Ingvorsen, E. S., Hecklen, A., & Ørskov, O. (2023). DR Nyheder. 08.08.2024. Tilgået 28.09.2024: <https://www.dr.dk/nyheder/penge/efter-nye-afsloeringer-derfor-er-det-et-problem-hvis-din-ejendomsvurdering-er-forkert>

Ingvorsen, E. S., Hecklen, A., Ussing, J., & Ørskov, O. (2023b). "Har kostet milliarder af kroner - nu viser interne papirer et system af 'forbløffende' lav kvalitet". DR Nyheder.

Tilgået 25.09.2024: <https://www.dr.dk/nyheder/penge/har-kostet-milliarder-af-kroner-nu-viser-interne-papirer-et-system-af-forbloeffende>

Ingvorsen, E. S., Hecklen, A., Ørskov, O. Ussing, J., & Knudsen, J. (2024). "Trods milliardindsprøjtninger og storstilet redningsplan: Nu tegner 'usædvanlig' måling et dystert billede". *DR Nyheder*, 09.07.2024. Tilgået 28.09.2024: <https://www.dr.dk/nyheder/penge/trods-milliardindsproejtninger-og-storstilet-redningsplan-nu-tegner-usaedvanlig>

Kielgast, N., Hecklen, A., Ingvorsen, E. S., & Ussing, J. 2023. "Se kortet: Her rammer de nye ejendomsvurderinger mest skævt". *DR Nyheder*. 18.09.2023. Tilgået: <https://www.dr.dk/nyheder/penge/se-kortet-her-rammer-de-nye-ejendomsvurderinger-mest-skaevt>

Kommunernes Landsforening. (2016). På vej mod bedre digitalisering af plandata. Kommunernes Landsforening. Tilgået 28.09.2024: <https://rammearkitektur.kl.dk/media/g5pjw5ae/foranalyse-paa-vej-mod-bedre-digitalisering-af-plandata.pdf>

Koop, B. J. (2021). The concept of function creep. *Law, Innovation and Technology*, 13(1), 29–56. <https://doi.org/10.1080/17579961.2021.1898299>

Lipsky, M. (1980). *Street-Level Bureaucracy: Dilemmas of the Individual in Public Services*. New York: Russell Sage Foundation. <https://doi.org/10.2307/1288305>

Mortensen, E. H & Jørgensen, M. (2024). "'Helt off' at folk må opkræve boligskat hos naboerne, siger minister. Men det er ikke myndighedernes fejl". *DR Nyheder*. 12.03.2024. Tilgået 28.09.2024: <https://www.dr.dk/nyheder/penge/helt-folk-maa-opkraeve-boligskat-hos-naboerne-siger-minister-men-det-er-ikke>

Ombudsmanden. (2024). Foreløbige ejendomsvurderinger for 2022. København: Folketingets Ombudsmand.

Pedersen, E. O. (2010). A two-level theory of trust. *Balkan Journal of Philosophy*, 1, 47-56.

Pedersen, E. O. (2024). A panoramic view of trust in the time of digital automated decision making: Failings of trust in the Post Office and the Tax Authorities. *Sats. Northern European Journal of Philosophy*, 25(1), 29-47. <https://doi.org/10.1515/sats-2024-0008>

Regeringen. (2013). Tillid til ejendomsvurderingerne - Udspil til en model for de offentlige ejendomsvurderinger. København: Regeringen. Tilgået 25.09.2024 https://www.regeringen.dk/media/1279/tillid_til_ejendomsvurderingerne.pdf

Regeringen. (2018). Digital service i verdensklasse. København: Finansministeriet.

Rigsrevisionen. (2013). Beretning til Statsrevisorerne om den offentlige ejendomsvurdering. København: Rigsrevisionen.

Ritzau (2024). "Tilliden til de offentlige digitale løsninger er fortsat høj - og det glæder minister". *DR Nyheder*. Tilgået 18.09.2024:
<https://www.dr.dk/nyheder/indland/tilliden-til-de-offentlige-digitale-loesninger-er-fortsat-hoej-og-det-glaeder>

Ritzau (2023). "To ud af tre har mistillid til de nye ejendomsvurderinger". *Kristeligt Dagblad*. 22.09.2023. Tilgået 28.09.2024: <https://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/ud-af-tre-har-mistillid-til-de-nye-ejendomsvurderinger>

Ruben, M. (2023). "Nye vurderinger er en skandale på alle planer". *Politiken*. 14.08.2023. Tilgået 28.09.2024: <https://politiken.dk/debat/ledere/art9526142/Nye-vurderinger-er-en-skandale-p%C3%A5-alle-planer>

Schreier, M. (2014). Qualitative content analysis. In Flick, Uwe (Ed.), *The SAGE Handbook of qualitative data analysis*. Newbury Park: Sage, 170–183.
<https://doi.org/10.4135/9781446282243.n12>

Skat. (2024). "H.A.5.1.2.1 Plangrundlaget". Tilgået 25.09.2024:
<https://info.skat.dk/data.aspx?oid=2296662>

Skatteministeriet. (2015). Projektinitieringsdokument (PID) Ejendomsvurderingsprojektet – it-system til understøttelse af de nye ejendomsvurderinger. Version2dk. Tilgået 25.09.2024: <https://pdfcoffee.com/pid-2015-ejendomsvurderingsprojekt-pdf-free.html>

Skatteministeriet. (2017). Forlig mellem Regeringen (Venstre), Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Liberal Alliance, Det Radikale Venstre og Det Konservative Folkeparti om et nyt ejendomsvurderingssystem. København: Skatteministeriet. Tilgået 25.09.2025:
<https://skm.dk/media/Skatteministeriet/Dokumenter/PDF%27er/aftaletekst-forlig-om-vurderinger.pdf>

Skatteministeriet. (2021). Skatteøkonomisk Redegørelse 2021. København: Skatteministeriet. Tilgået 25.09.2024: <https://skm.dk/media/ghdnteha/skatteoeconomisk-redegoerelse-2021.pdf>

Skatteministeriet. (2023). "Status på ejendomsområdet. Forligskredsmøde 19. september 2023". Folketinget. Tilgået 28.09.2024:
<https://www.ft.dk/samling/20222/almdel/SAU/bilag/249/2752011/index.htm>

Stahl, T. (2013). What is immanent critique?. SSRN Working Papers.

<https://doi.org/10.2139/ssrn.2357957>

Statsrevisorerne. (2021). "Meget skarp kritik af styringen ejendomsvurderingssystemet".

Folketinget. Tilgået 20.09.2024:

<https://www.ft.dk/da/statsrevisorerne/nyheder/2021/11/ejendomsvurderingssystem>

Stie, H. H. B & Fontenay, J. A. (2023). "I chok over nye ejendomsvurderinger: - Fuldstændig vanvittig stigning, siger husejer". TV2 Nyheder. 12.09.2023. Tilgået 28.09.2024:

<https://nyheder.tv2.dk/samfund/2023-09-12-i-chok-over-nye-ejendomsvurderinger-fuldstaendig-vanvittig-stigning-siger-husejer>

van Dijck, J. (2014). Datafication, dataism and dataveillance: Big data between scientific paradigm and ideology. *Surveillance & Society*, 12(2), 197–208.

<https://doi.org/10.24908/ss.v12i2.4776>

Vestergaard, M. (2022). The need for speed – technological acceleration and inevitabilism in recent Danish digitalization policy papers. *SATS - Northern European Journal of Philosophy*, 22(1), 27-48. <https://doi.org/10.1515/sats-2021-0003>

Vurderingsstyrelsen. (2023). "Udtalelse til Folketingets Ombudsmand om de foreløbige ejendomsvurderinger". Vurderingsstyrelsen. 13.10.2023. Tilgået 28.09.2024:

<https://vurdst.dk/media/tx3moww0/udtalelse-til-folketingets-ombudsmand-om-de-foreloe-folketingets-ombudsmand-modtager.pdf>

Vurderingsstyrelsen. (2024), "Historik på ejendomsområdet". Tilgået 25.09.2024:

<https://vurdst.dk/kerneopgaver/ejendomsvurdering/historik-paa-ejendomsomraadet>

Vurderingsstyrelsen. (2024a). "Om vurderingsstyrelsen". Tilgået 25.09.2024:

<https://vurdst.dk/om-styrelsen>

Vurderingsstyrelsen. (2024b). "Nye og forbedrede geodata". Tilgået 28.09.2024:

<https://vurdst.dk/kerneopgaver/ejendomsdata/databaserede-ejendomsvurderinger/nye-og-forbedrede-geodata>

Vurderingsstyrelsen. (2024c). "Hvorfor er din grundværdi højere end din ejendomsværdi?".

Vurderingsportalen, FAQ. Tilgået 28.09.2024:

<https://www.vurderingsportalen.dk/soegning/?query=%22grundv%C3%A6rdi%20h%C3%B8jere%20end%20ejendomsv%C3%A6rdi%22>

Vurderingsstyrelsen. (2024d). "Supplerende udtalelse og materiale til Folketingets

Ombudsmand om de foreløbige ejendomsvurderinger". Vurderingsstyrelsen.

17.01.2024. Tilgået 28.09.2024:

<https://vurdst.dk/media/ze1j55tv/vurderingsstyrelsens-supplerende-udtalelse-til-folketingets-ombudsmand.pdf>

Whitman, M. (2021). Modeling ethics: Approaches to data creep in higher education. *Science and Engineering Ethics*, 27(6), 1-18. <https://doi.org/10.1007/s11948-021-00346-1>

© Forfatter(ne). Dette er en Open Access-artikel distribueret under betingelserne i CC-BY 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), der tillader tredjeparter at kopiere og videredistribuere materialet i ethvert medie eller

format og at remixe, transformere og bygge videre på materialet til ethvert formål, selv kommercielt, forudsat at det originale værk er korrekt citeret, at det er angivet, om der er foretaget ændringer og at denne licens er specificeret og lenket til.